

Kazimierz Żygulski

Zakład Socjologii i Historii Kultury PAN

Przegląd Socjologiczny / Sociological Review 13/1, 228

1959

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Synteza koncepcji liberalnych i socjalistycznych w postaci, jak mówimy, rozszerzonej koncepcji demokracji to niewątpliwie oryginalny dorobek intelektualny Kamińskiego. Syntezy tej dokonał Kamiński w oparciu o przejętą od Hegla metodę dialektyczną.

Tok rozważań w *Filozofii ekonomii materialnej...*, zaczynający się od filozoficznej i socjologicznej analizy natury ludzkiej, chociaż ujętej na sposób heglowski, wyprowadzenie z tej natury również heglowską metodą dedukcyjną „niepochybnych praw”, a następnie śledzenie tych praw w rozwoju społeczeństw, poprzez analizę stosunków „materialnych” i nakreślenie wizji ustroju społecznego, zgodnego z dążeniem człowieka, bliższy był poglądom socjologicznym Rousseau, zawartych w jego wcześniejszych pracach, o których wspominaliśmy, niż poglądom socjologicznym Hegla.

Dotychczas mówiliśmy o wątkach teoretycznych i podobieństwach, filozofii społecznej Kamińskiego z poglądami innych myślicieli. Na zakończenie możemy zapytać o funkcję społeczną filozofii społecznej Kamińskiego, której określenie nie należy do rzeczy łatwych. Kamiński bowiem atakował zarówno przymus bezpośredni, jak i przymus pośredni, monopol własności ziemskiej i monopol na narzędzia produkcji, postulował przekształcenie społeczeństwa ówczesnego w takim kierunku, aby nierówności naturalne ludzi nie były pogłębiane przez nierówności gospodarcze oraz zależne od nich nierówności społeczne i kulturalne. Wszystkie powyższe problemy społeczne miały zostać rozwiązane w społeczeństwie przyszłości, opartym na indywidualnej własności ziemi i narzędzi pracy, a więc w społeczeństwie drobnych wytwórców, podobnie jak w filozofii społecznej Rousseau. W aspekcie przeciwstawiającym się tendencjom rozwoju gospodarki wielkokapitalistycznej wizja społeczeństwa drobnych wytwórców była reakcyjna, zmierzała bowiem do wtłoczenia nowoczesnych sił wytwórczych w ramy jakichś drobnotowarowych stosunków produkcji. W aspekcie przeciwstawiającym się panującym stosunkom feudalnym wizja społeczeństwa drobnych wytwórców była rewolucyjna, postulowała bowiem likwidację feudalnej własności ziemskiej i opartego na niej „gwałtu fizycznego”.

Praca Kamińskiego, *Filozofia ekonomii materialnej ludzkiego społeczeństwa*, w której wyłożył on swą filozofię społeczną, była przez długie lata najbardziej znanym jego dziełem w Polsce, a jej autor znany był pod pseudonimem: „Autor Filozofii ekonomii materialnej ludzkiego społeczeństwa”. Dopiero w drugiej połowie XIX w., po śmierci Kamińskiego, opinia publiczna dowiedziała się o tym, że autor *Filozofii ekonomii materialnej...* oraz autor *Prawd żywotnych...* i *Katechizmu demokratycznego* to jedna i ta sama osoba.